

Laihian lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

2023–2026

Sisällys

Johdanto.....	3
Lasten ja nuorten kasvuolot ja hyvinvointi Laihialla	4
Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät sekä ongelmia ehkäisevät palvelut.....	5
Nuorisotyö.....	5
Nuorisopalvelut	5
Liikuntapalvelut	6
Kirjastotoimi.....	7
Kulttuuritoimi.....	8
Lasten ja nuorten hyvinvointipalveluiden käyttö.....	8
Lasten ja nuorten hyvinvointi ja tuki varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa.....	9
Varhaiskasvatus ja esiopetus	9
Perusopetus	10
Lasten ja nuorten hyvinvointi kouluterveyskyselyn kuvaamana.....	11
Vanhempainyhdistykset	15
Opiskeluhoolto.....	16
Opiskeluhoollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhooltopalvelut	17
Opiskeluhoollon palvelut.....	17
Lastensuojelun tarve Laihialla	20
Hyvinvointitarpeet.....	21
Hyvinvointitavoitteet.....	21
Terveyden ja terveellisten elintapojen edistäminen.....	21
Mielenterveyden edistäminen ja päihteiden väärinkäytön ennaltaehkäisy.....	22
Toimintakyvyn edistäminen ja ylläpitäminen	22
Osallisuus ja turvallisuuden edistäminen	23
Lähteet:	24

Johdanto

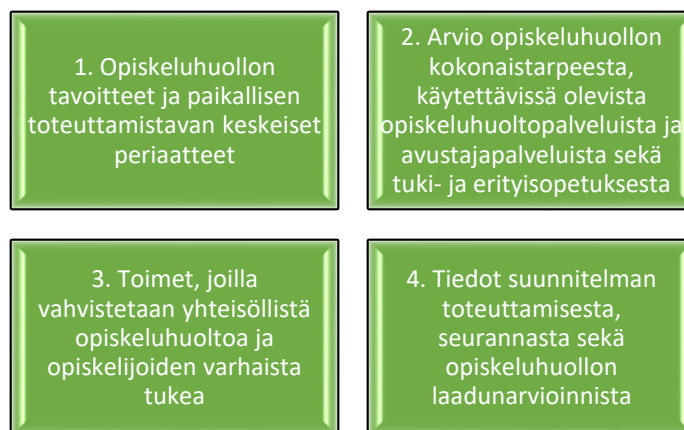
Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laatiminen perustuu 1.1.2008 voimaan tulleen Lastensuojelulain (417/2007) 12 pykälään, jossa kunnat veloitetaan laatimaan suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Lain mukaan suunnitelma hyväksytään kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Kunnanvaltuusto hyväksyy suunnitelman sekä seuraa ja arvioi sen toteuttamista vähintään kerran valtuustokauden aikana. Valtuuston tulee ottaa suunnitelman toteuttaminen huomioon kunkin vuoden talous- ja toimintasuunnitelmassa.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman avulla ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointityötä kunnassa. Kunnan luottamushenkilöt saavat kokonaisvaltaisen käsityksen lasten, nuorten ja lapsiperheiden kasvuoloista sekä resursseista, joita tarvitaan heidän hyvinvointinsa turvaamiseksi. Suunnitelman on tarkoitus ohjata kunnan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi- ja lastensuojelupolitiikkaa.

Lastensuojelulain mukaan suunnitelma sisältää tietoja:

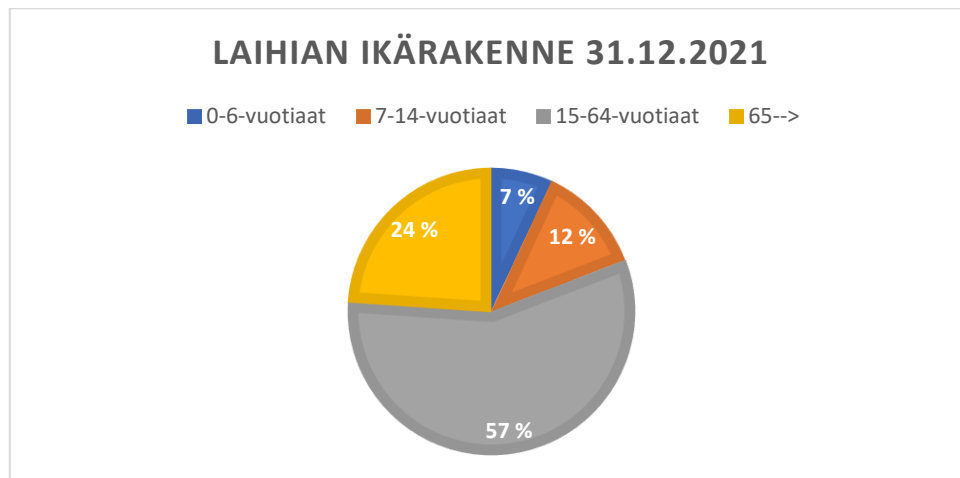

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 12 §:n mukaan Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattava:

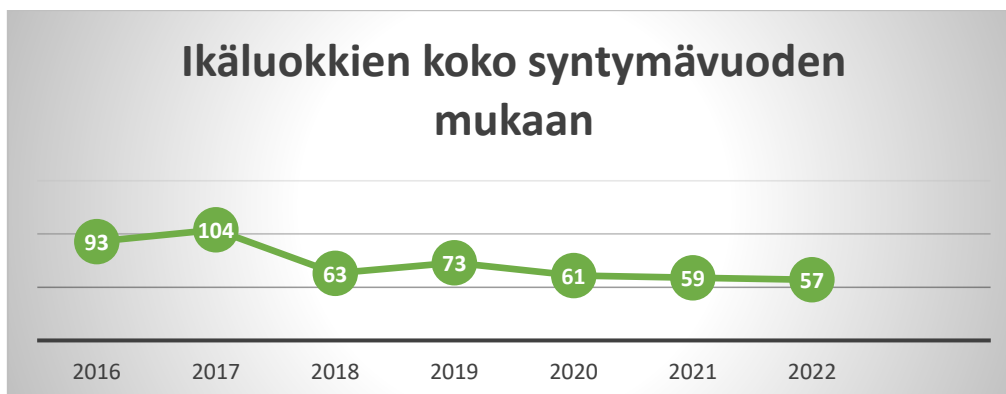

Suunnitelman sisältö on laaja-alainen ja koskee lapsen ja nuoren kasvuoloja, niiden epäkohtien ehkäisemistä, vanhemmuuden tukea sekä lasten ja nuorten palveluja, sisältäen myös lastensuojelulain mukaisen lastensuojelusuunnitelman. Erilaiset lait ja asetukset kuten hallitusohjelma, perusopetuslaki, varhaiskasvatuslaki, terveydenhuoltolaki, lastensuojelulaki sekä nuorisoi-, liikunta- ja kulttuurilaki määrittelevät lasten- ja nuorten hyvinvointiin liittyviä asioita.

Lasten ja nuorten kasvuolot ja hyvinvointi Laihialla

Lapsimäärät ovat olleet jo useamman vuoden laskussa niin valtakunnallisesti kuin myös Laihialla. Tämänhetkinen syntyvyys on asettunut n. 60 lapsen paikkeille vuodessa, kun tällä hetkellä yläkouluun siirtyy vielä n. 120-130 oppilaan ikäluokkia. Alle 15-vuotiaita kunnan koko väestöstä on n. 19 %. Vastaava luku Pohjanmaalla on 17 % ja Manner-Suomessa 15 %. Eli lapsia ja nuoria kunnassa on prosentuaalisesti kuitenkin enemmän kuin Pohjanmaalla tai Manner-Suomessa.

Useilla mittareilla kuvattuna laihialaisten lasten ja nuorten tilanne on keskimääräistä parempi. Laihiolla on lapsiperheitä keskimääräistä enemmän ja yksinhuoltajaperheitä vähemmän kuin vertailualueilla (Vaasa, Pohjanmaa, koko maa) vähemmän. Syntyvyys on laskusuunnassa koko maan tavoin. Avioerojen määrä on vähenevä, samoin myös avioliiton solmivien osuus.

Kunnassa on pienituloisia keskimääräistä vähemmän sekä kaikenikäisten että lapsiperheiden osalta. Kunnan yleinen pienituloisuusaste oli vuonna 2020 9,2 % ja verrokkeja parempi (Vaasa 15,6 ja koko maa 12,5). Lasten pienituloisuusaste kuvaa pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle 18-vuotiaitten henkilöiden osuutta prosentteina kaikista kunnan alle 18-vuotiaista ja Laihian tilanne 7,5 % oli vertailun paras (Vaasa 12,7, koko maa 11,1). Kunnan väestön koulutustaso on kasvussa, mutta vielä hivenen verrokkeja heikompi.

Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät sekä ongelmia ehkäisevät palvelut

Lasten ja nuorten palvelut käsittävät kunnan sivistystoimen varhaiskasvatus- ja sivistyspalvelut, hyvinvointipalvelut sekä teknisen toimen ulkoilualueet, väylät, leikkipuistot ja kiinteistöt. Vuoden 2023 alusta hyvinvointialueena aloittaneen Pohjanmaan hyvinvointialue järjestää alueen terveyden- ja sosiaalihuollon palvelut. Hyvinvointialueen lähipalveluita ovat neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä osin oppilashuollon palvelut. Kunnan ohella seurakuntien, eri järjestöjen ja kolmannen sektorin toimijoilla sekä Vaasa-opistossa on runsaasti lapsille ja nuorille suunnattua vapaa-ajan toimintaa.

Erityispalveluiden osalta lasten ja nuorten palveluita ei tarvittavassa määrin ole lähipalveluina eikä riittävästi ennaltaehkäiseviä lapsiperhepalveluita, joten saatavuuden ongelmat ja tarjonnan riittämättömyys aiheuttavat eri mittareilla havaittuina ongelmien kasvamista ja kasaantumista.

Nuorisotyö

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Kunnan tulee paikalliset olosuhteet huomioon ottaen luoda edellytyksiä nuorisotyölle ja -toiminnalle järjestämällä nuorille suunnattuja palveluja ja tiloja sekä tukemalla nuorten kansalaistoimintaa. Yleisten edellytysten luominen liikunnalle paikallistasolla on myös kuntien tehtävä. Kunnan tulee luoda edellytyksiä kunnan asukkaiden liikunnalle: 1) järjestämällä liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmät huomioon ottaen; 2) tukemalla kansalaistoimintaa mukaan lukien seuratoimintaa; sekä 3) rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja.

Nuorisopalvelut

Nuorisopalveluiden hallinnoimat nuorisotilat toimivat koulukeskuksen yhteydessä. Nuorisotilojen sijainti koulun yhteydessä mahdollistaa yhteistyön koulun henkilökunnan ja oppilashuollon kanssa sekä nuorisotilojen käytön koulupäivien aikana, myös aamuisin ja iltaapäivisin varsinaisen koulupäivän ulkopuolella, esim. kuljetusoppilaiden odotustuntitoiminnan. Nuorisopalvelut osallistuu säännöllisesti oppilaiden ryhmäytymisiin, koulun toimintapäiviin ja järjestää erilaisia koulupäivystyspäiviä esim. kesätyöinfotilaisuuden keväisin.

Nuorisotilojen valvonnassa ovat mukana lisäksi paikalliset yhdistystoimijat.

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka tavoitteena on olla läsnä nuorten keskuudessa ja tarjota mahdollisuusturvalliseen ja luottamukselliseen aikuiskontaktiin. Etsivä nuorisotyö etsii yhdessä nuoren kanssa ratkaisuja nuoren pulmiin ja kysymyksiin ja auttaa nuorta saavuttamaan tarvitsemansa palvelut.

Kunta tukee vuosittain avustuksin nuorisoalan järjestöjä ja muita toimijoita sekä tarjoaa toimintatiloja esim. yhdistyksille.

Nuorten työpaja Följy on Kyrönmaan alueella toimiva nuortentyöpaja, joka tarjoaa yksilöllisesti räätälöityjä polkuja työelämään alle 29-vuotiaille nuorille aikuisille, joilla on työ- ja elinkeinotoimiston asiakkuus. Palvelu on vapaaehtoista, maksutonta ja luottamuksellista. Följy tarjoaa mm. Yksilövalmennusta nuoren kotipaikkakunnalla, apua työ- tai opiskelupaikan hakuun, tutustumisia yrityksiin ja oppilaitoksiin, palkkatuki- ja työkokeilupaiikkoja, tukea työllistymiseen avoimille markkinoille. Asiakslähtöisyys ja yksilölliset tavoitteet tukevat yksilön polkua, mutta myös nuorten yhteisöllisyyttä, yhdessä tekemistä ja toisten tukemista omien tavoitteiden saavuttamisessa. Hankehakujen kautta nuorisopalveluiden työmuotoja tullaan kehittämään entisestään.

Liikuntapalvelut

Liikuntapalvelut luo lapsille ja nuorille mahdollisuuksia innostua liikunnasta ja urheilusta yhteistyössä alueen urheiluseurojen ja verkoston muiden toimijoiden kanssa. Laihialla on monipuoliset ulko- ja sisäliikuntapaikat sekä luontoreitit retkeilyyn ja luontoliikuntaan. Matalankynnyksen palveluita kehitetään vastaamaan lasten, nuorten ja perheiden tarpeita.

Koululiikuntaan kuuluvat peruskoulujen liikuntatapahtumat ja uimaopetus, josta vastaa uimahallin henkilökunta. Uimaopetusta järjestetään esikoululaisista alkaen. Järjestötoimintaa tuetaan ja ohjataan kunnan myöntämällä vuosivastuksilla. Kehittämiskohteita jatkossa ovat lapsille ja nuorille suunnatun liikuntaneuvonnan ja elintapaohjauksen lisääminen.

Kunnan nuoriso- ja liikuntapalvelut järjestävät harrastustoimintaa ja ohjelmaa lasten ja nuorten vapaa-aikana, keskellä koulupäivää sekä koulujen lomien aikana. Laihian kunta innostaa kuntalaisia hyvinvointia edistävään elämään ja mahdollistaa hyvinvointia edistävien elämäntapojen toteuttamista. Vapaa-ajan toimialalla hyvinvointia rakennetaan aktiivisesti lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta vahvistamalla eli olemalla vuorovaikutuksessa heidän kanssaan.

Nuorten osallistuminen ja kuuleminen

Lain mukaan nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevista asioista.

Laihian kunnissa toimii oppilaskunta perusopetuksen ala- ja yläluokilla ja lukiossa opiskelijakunta sekä kuntalain mukainen nuorisovaltuusto nuorten kuulemista varten. Oppilaskunnan tehtävänä on mielipiteiden välittäminen ja oppilaiden viihtyvyyden lisääminen kouluissa. Kaikki oppilaat ovat oppilaskunnan jäseniä. Nuorisovaltuuston tärkein tehtävä on toimia kunnan nuorten edunvalvojana. Nuorisovaltuuston edustajalle on myönnetty puhe- ja läsnäolo-oikeudet kunnan lautakuntiin sekä kunnanvaltuustoon. Nuorisovaltuuston tehtävänä on tehdä aloitteita, kannanottoja ja lausuntoja eri toimielimille. Vapaa-ajan palveluissa kunnassa toimii myös monialainen ohjaus- ja palveluverkosto YHDESSÄ.

Osallisuus on oleellinen osa hyvinvointia ja kertoo siitä, että psykologiset perustarpeet ovat toteutuneet. Lasten ja nuorten osallisuus toteutuu parhaiten arjen aidoissa kohtaamis- ja vuorovaikutustilanteissa.

Kirjastotoimi

Laihian kirjastotoimi tekee tiivistä yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja koulujen kanssa järjestämällä säännöllisesti satutuokioita, kirjavinkkausta, kirjastonkäytön opetusta ja tiedonhakua. Tämän lisäksi järjestetään erilaisia lukemisharrastusta ja mediakasvatustyötä tukevia tapahtumia ja tarjotaan tiloja opiskeluun ja oleskeluun. Monipuolisista kokoelmista löytyy sekä painettua että digitaalista aineistoa oppimisen ja lukuharrastuksen tueksi. Tarjontaa täydentävät muiden Eepos-kirjastojen kokoelmat.

Maksuttomat kirjastopalvelut edistävät yhteiskunnallista tasa-arvoa, sillä ne antavat kaikille yhtäläiset mahdollisuudet hankkia sivistyspääomaa. Hyvä lukutaito on yksi avaintekijä syrjäytymisen ehkäisyssä. Kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet, että hyvä lukutaito kehittää lasten ja nuorten itseilmaisua, vahvistaa sosiaalista identiteettiä, tukee opiskelumotivaatiota ja antaa pohjan pärjätä työelämässä. Vapaa-ajan lukuharrastus lisää toisten kulttuurien ymmärtämistä, tarjoaa rentoutumista ja laukaisee stressiä. (Idström 2016).

Vuoden 2021 kouluterveyskyselyn mukaan 22 % laihialaisista perusopetuksen 8.-9. -luokkien oppilaista ja 16,7 % lukion oppilaista lukee kirjoja omaksi ilokseen vähintään kuukausittain. Lukuharrastus on lähtenyt elpymään vuoden 2019 notkahduksesta. Tavoitteena on päästä vähintään vuoden 2017 lukemiin 34,2 % (8.-9.) ja 42,9 % (lukio), jolloin lukuharrastus oli yleisempää Laihialla kuin Pohjanmaalla keskimäärin. Vuonna 2017 Pohjanmaan luvut olivat 33 % (perusopetuksen 8.-9. lk) ja 35,1 % (lukio).

8.-9.-luokkalaisten kokemuksia	Laihia vuonna 2019	Laihia vuonna 2021	koko maa vuonna 2019	koko maa vuonna 2021
lukee kirjoja omaksi ilokseen vähintään kuukausittain	18,3 %	22,0 %	27,5 %	27,4 %

Kulttuuritoimi

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta velvoittaa kuntia edistämään kaikkien väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja osallistumista kulttuuriin, taiteeseen ja sivistykseen. Kuntien tulisi vahvistaa väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä kulttuurin ja taiteen keinoin.

Hyvät ja saavutettavat kulttuuripalvelut ylläpitävät ja tukevat kaiken ikäisten hyvinvointia ja terveyttä. Kulttuuritoiminta rikastaa lasten ja nuorten arkea ja tarjoaa välineitä sosiaaliseen kasvuun ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Taideharrastukset voivat ehkäistä marginalisoitumista, syrjäytymistä ja yksinäisyyttä. (Houni et al, s. 79)

Kulttuuritoimen tavoitteena on järjestää lapsille ja nuorille laadukkaita, matalan kynnyksen taide- ja kulttuuritapahtumia yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden ja Pohjanmaan lastenkulttuuriverkosto BAR-Kin kanssa. Kirjastotoimenjohtaja edustaa Laihia Pohjanmaan lastenkulttuurineuvoston ohjausryhmässä.

Vuoden 2021 kouluterveyskyselyn mukaan 74 % luokkien 4-5 oppilaista harrastaa taidetta ja kulttuuria vähintään kerran viikossa. Ylemmillä luokka-asteilla enää 42,9 % luokkien 8–9 oppilaista ja 47,1 % lukiolaisista harrasti taidetta ja kulttuuria yhtä usein.

Ohjattuun kulttuuritoimintaan osallistui 18,1 % yläkoulun 8.–9. -luokkalaisista ja 12,9 % lukiolaisista. Pohjanmaalla vastaavat luvut olivat 17,5 % ja 15,4 % vuonna 2021. Ohjattuun toimintaan osallistuminen on vähentynyt niin Laihialla kuin valtakunnallisestikin. Ohjattua toimintaa lisäämällä harrastusmäärät voitaisiin saada kasvuun.

8.-9.-luokkalaisten kokemuksia	Laihia vuonna 2019	Laihia vuonna 2021	koko maa vuonna 2019	koko maa vuonna 2021
harrastaa taidetta ja kulttuuria vähintään kerran / vko	50,5 %	42,9 %	50,2 %	49,6 %
harrastaa taidetta tai kulttuuria ohjatusti vapaa-ajalla vähintään viikoittain	25,2 %	18,1 %	18,2 %	17,6 %
harrastaa taidetta tai kulttuuria omatoimisesti vapaa-ajalla vähintään viikoittain	21,9 %	22,4 %	28,0 %	28,1 %

Lasten ja nuorten hyvinvointipalveluiden käyttö

Perusterveydenhuollon lastenneuvolakäyntejä Laihialla oli tuhatta 0–7-vuotiasta kohti hiukan enemmän kuin Vaasassa, mutta Pohjanmaata ja koko maata vähemmän (Laihia 2811; Vaasa 3005; Pohjanmaa 2771; koko maa 2880). Kouluterveydenhuollon osalta käynnit olivat 1762 käyntiä/ 1000 7–18-vuotiasta kohti (Vaasa 1541; Pohjanmaa 1767 ja koko maa 1686).

Mielenterveyden häiriöiden vuoksi 0–16-vuotiaiden sairaalahoitoa saaneiden osuus oli verrokkeja suurempi 145,7 hoitopäivää / 1000 saman ikäistä kohti (Vaasa 105,8, Pohjanmaa 100,7 ja koko maa 101,8). Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien 16–24-vuotiaiden prosenttiosuus vastaavan ikäisestä väestöstä oli 1,0 % ja verrokkien tasoa (Vaasa 0,8; Pohjanmaa 1; koko maa 1,2).

KELA:n kuntoutusrahan 16-19 –vuotiaiden saajien määrä 1000 vastaavan ikäistä kohti oli 67,4 ja edelliskerasta liki tuplaantunut. Lisäksi saajia oli enemmän kuin verrokeilla (Pohjanmaa 42,2; Vaasa 44,8; koko maa

54,4). Kuntoutusrahaa voi saada 16–19-vuotias, jos työ- tai opiskelukyky tai mahdollisuus valita ammatti tai työ on heikentynyt sairauden tai vamman vuoksi tai jos nuori tarvitsee erityisiä tukitoimia, jotta voi opiskella tai osallistua muuhun työllistymistä edistävään kuntoutukseen.

Eryityskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 16-24 -vuotiaita suhteessa 1000 vastaavan ikäiseen oli vuonna 2021 hiukan enemmän kuin verrokeilla (Laihia 9,3, Pohjanmaa 6,5, Vaasa 6,5 ja koko maa 7,5). Lääke on erityiskorvattava, jos sille on hyväksytty erityiskorvattavuus edellyttäen, että lääkettä käytetään lääketieteellisin perustein vaikeaksi ja pitkäaikaiseksi arvioitavan sairauden hoidossa.

Lasten ja nuorten hyvinvointi ja tuki varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa

Laihian varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa on otettu käyttöön tunne -, vuorovaikutus - ja turvataitojen opetuspaketti osana varhaiskasvatus - ja opetussuunnitelmia. Opetuspaketti sisältää myös kiusaamisen ehkäisyn näkökulman. Kiusaamisen ehkäisemiseen ja siihen puuttumiseen on laadittu kuntatason malli, jonka avulla kiusaamisen ennaltaehkäisyyn saadaan lisää työkaluja. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa jokaisessa yksikössä on oma kiusaamisen ehkäisemisen suunnitelma. Perusopetuksen jokaisessa yksikössä on toimiva sopu-tiimi, jonka tehtävänä on ehkäistä koulukiusaamista sekä toimia opetushenkilöstön tukena kiusaamistapauksien selvittämisessä.

Neuropsykiatrisesti oireilevien lasten ja nuorten tukemiseksi kehitetään työtä varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa mm. järjestämällä nepsy -valmennusta lapsille ja nuorille, lisäämällä henkilöstön osaamista sekä tarjoamalla koulutusta myös huoltajille. Varsinainen nepsy-valmennuksen toteutus tulee hyvinvointialueen toimijoilta.

Varhaiskasvatus ja esiopetus

Laihialla varhaiskasvatusta toteutetaan kunnan eri yksiköissä; perhepäivähoidossa, ryhmäperhepäivähoidossa ja päiväkodeissa. Lisäksi Laihialla on yksi yksityisen ryhmäperhepäivähoidon yksikkö. Esiopetusyksiköitä Laihialla on kuusi, osa koulun ja osa päiväkotien yhteydessä.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tehdään yhteistyötä mm. neuvoloiden, lastensuojelun, perhetyön, vammaispalveluiden, yksityisten terapiapalveluiden tuottajien ja muiden yhteistyötahojen kanssa lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukemiseksi. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa kokoontuu vuosittain monialainen työryhmä, johon kuuluu edustajia varhaiskasvatuksen lisäksi neuvolasta ja sosiaalitoimesta. Neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyö varhaiskasvatuksessa olevien lasten tukemisessa luo pohjaa ennaltaehkäisevästi jo ennen esiopetusta. Varhaiskasvatuksessa ja täydentävässä varhaiskasvatuksessa on käytössä kolmiportainen tuki. Tuen portaat pohjautuvat varhaiskasvatuslakiin.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin ja pedagogiikan jatkuva kehittäminen on perusta kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuen järjestämiselle. Inklusiivinen varhaiskasvatus on toiminnan järjestämisen arvopeurusta ja ideologinen, kokonaisvaltainen ajattelutapa, jonka tavoitteena on jokaista lasta koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvo, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen, sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Tavoitteena on, että kukin lapsi saa tukea tarpeitaan vastaavalla tavalla. Lapsella on oikeus varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluihin ja opetukseen hänen tuen tarpeensa sitä edellyttäessä. Laihialla toimii varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa yhteensä kolme kiertävää varhaiskasvatuksen erityisopettajaa. Lisäksi yksiköissä on ryhmäavustajia tai henkilökohtaisia avustajia tuen tarpeen mukaan.

Kehityksen ja oppimisen tuen järjestämisessä huomioidaan lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi ja oppiminen luomalla eheä polku ja jatkumo kolmiportaisen tuen periaatteiden mukaan varhaiskasvatuksessa ja täydentävässä varhaiskasvatuksessa, siirryttäessä esiopetukseen sekä edelleen perusopetukseen. Varhaiskasvatuksessa lapsen tarvitsema tuki järjestetään ensisijaisesti lapsen omassa varhaiskasvatusryhmässä joko kunnan omassa päiväkodissa, ryhmäperhepäivähoitokodissa, perhepäivähoidossa, yksityisessä ryhmäperhepäivähoitokodissa tai esiopetusyksikössä. Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin.

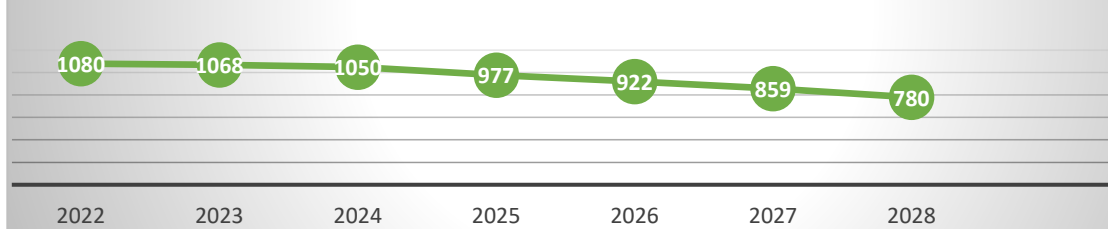

Perusopetus

Peruskoululaisten määrä vähenee oppilasennusteen mukaan seuraavien vuosien aikana alla olevan diagrammin mukaan. Arvion mukaan alakoulujen oppilasmäärät vuonna 2028 olisivat 27–127 oppilaan välillä. Yläkoulun oppilasmäärän arvio on tarkastelujaksolla 340–385 oppilasta. Näin ollen painopiste siirtyy enemmän yläkoulukäisiin tulevina vuosina.

Kouluikäisten kokonaismäärän arvio lukuvuoden alkaessa

Lasten ja nuorten hyvinvointi kouluterveyskyselyn kuvaamana

Joka toinen vuosi teetettävä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen **Kouluterveyskysely** tuottaa monipuolista maakunnallista ja paikallista seurantatietoa eri-ikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saamisesta ja palveluista. Kyselyyn ovat viimeksi vastanneet vuonna 2021 laihialaiset 4.-5.-luokkalaiset, 8.-9.-luokkalaiset sekä lukion 1. ja 2. luokan oppilaat.

Ammatillisia oppilaitoksia Laihialla ei ole, joten vain peruskouluikäisten osalta kyselyn vastaajajoukko on kattava. Muualla opiskelevien vastaukset kirjautuvat oman oppilaitoksen tuloksiin.

Seuraavassa kyselyn tuloksista muutamia nostoja 8.–9. luokkalaisten vastauksista verrattuna koko maahan. Tekstiosuudessa tuodaan esille myös 5.–6.-luokkalaisten sekä lukion 1.–2.-luokkalaisten vastauksia.

Laihialaisten lasten ja nuorten vastaukset liikkuvat pääasiallisesti valtakunnallisen trendin mukaan.

Elämän tyytyväisyydessä laskusuuntaa

Laihialaiset koululaiset ovat varsin tyytyväisiä elämäänsä, vaikkakin tyytyväisyys laskee 4.–5.-luokkalaisten 86 %:sta yläkouluikäisten 65%:iin. Koulunkäynnistä pitää alakoululaisista 84 %, kun sama luku on yläkoululaisilla 30 % matalampi.

8.–9.-luokkalaisten kokemuksia	Laihia	Laihia	koko maa	koko maa
	vuonna 2019	vuonna 2021	vuonna 2019	vuonna 2021
tyytyväinen omaan elämään	74 %	65 %	75 %	68 %
tärkeä osa kouluyhteisöä	42 %	35 %	43 %	41 %
pitää koulunkäynnistä	62 %	54 %	60 %	58 %

Mielialaoireilu ja yksinäisyyden tunne lisääntyneet

Mielialaan liittyvä oireilu on lisääntynyt: noin 40 % yläkouluikäisistä vastaajista kertoo olleensa viimeisen vuoden aikana huolestunut omasta mielialastaan.

Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta oli 8. ja 9. luokkalaisten osalta vähemmän kuin Vaasassa (18 %) ja koko maassa (19,4 %). Lukiolaisten prosenttiosuus 20,5 oli matalampi kuin Vaasassa (23,7 %) ja koko maassa (21,5 %).

8.–9.-luokkalaisten kokemuksia	Laihia	Laihia	koko maa	koko maa
	vuonna 2019	vuonna 2021	vuonna 2019	vuonna 2021
ahdistuneisuutta	15 %	13 %	13 %	19 %
masennusta	17 %	18 %	18 %	24 %
huolissaan mielialastaan	26 %	40 %	30 %	36 %
kokee yksinäisyyttä	8 %	13 %	11 %	16 %

Yksinäisyyden kokemus kasvaa siirryttäessä lapsuudesta nuoruuteen. Itsensä yksinäiseksi tuntevia 4. ja 5.luokkalaisista oli alle 3 %, mutta yläkoululaisista vastaajista jopa 13,2 % ja lukiolaisista 16,5 %. Yläkoulu- ja lukioikäisten osalta määrät ovat selkeässä kasvussa (yläkoulu 8 % → 13% ja lukion 7,7% → 16,5%). Läheisen ystävän puutteesta kärsivien määrä lukion 1. ja 2. luokkalaisista oli 8,2 % ja hiukan verrokkeja suurempi (Vaasa 6,7 ja koko maa 8).

Kokemus omasta terveydentilasta verrokkeja huonompi

Alakoulun 4. ja 5. luokkalaisista terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevien prosenttiosuus oli 12% ja verrokkeja suurempi (koko maa 10,8; Vaasa 9,1 ja Pohjanmaa 10,9). Yläkoululaisten oma kokemus terveydentilastaan vastasi muun Pohjanmaan tasoa (n. 26%). Lukioikäisissä vastaajissa määrä oli liki kolmasosa 31,8 % ja suunta kasvava (koko maa 26,5; Vaasa 29,9 ja Pohjanmaa 28,4).

8.–9.-luokkalaisten kokemuksia	Laihia	Laihia	koko maa	koko maa
	vuonna 2019	vuonna 2021	vuonna 2019	vuonna 2021
terveys kesk.kertainen/huono	29 %	25 %	21 %	26 %

Ylipainoa verrokkeja enemmän

Ylipainoisten osuus 8. ja 9. luokkalaisista oli 20,8 % ja vähän verrokkeja yleisempi (Vaasa 19,2, Pohjanmaa 19,4 ja koko maa 18). Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista ylipainoisia oli 22,8 %. Määrä oli verrokkeja suurempi (Vaasa 19,1; Pohjanmaa 19,5, koko maa 17,1).

Suunterveydessä parannettavaa

Säännöllinen hampaiden pesu jää aika usein tekemättä: 30–40 % ala- ja yläkoulun vastaajista pesee hampaansa harvemmin kuin kahdesti päivässä eli 0-1x (koko maan luku 38 %).

Kiusaaminen vähentynyt

Kiusaamista oli verrokkeja vähemmän ja se oli vähentynyt joka ryhmässä: kiusaamista vähintään kerran viikossa koki alakoululaisista vastaajista noin 5 %, yläkoululaisista n.4 % ja lukiolaisista ei yksikään. Sen sijaan seksuaalisen häirinnän kokemus oli yläkoululaisilla selkeästi lisääntynyt (15 % → 26 %). Pohdittavaksi jää, eikö sitä mielletä kiusaamiseksi.

8.–9.-luokkalaisten kokemuksia	Laihia	Laihia	koko maa	koko maa
	vuonna 2019	vuonna 2021	vuonna 2019	vuonna 2021
koulukiusattua väh.kerran/vko	6 %	4 %	5,5 %	6 %
kokenut seksuaalista häirintää	15 %	26 %	21 %	30 %

Liikunta vähenee iän myötä

Lähes puolet (44,5 %) alakoulun vastaajista liikkui vähintään tunnin päivässä, mutta yläkoulun vastaajista enää reilu neljännes (Vaasa 29,6, Pohjanmaa 24,7 ja koko maa 24,3). Iän myötä liikunta vähentyi edelleen ja lukion 1. ja 2. luokkalaisista joka kymmenes liikkui päivittäin (Laihia 10,6 %, Vaasa 18, Pohjanmaa 16,8 ja koko maa 17,5).

8.–9.-luokkalaisten kokemuksia	Laihia	Laihia	koko maa	koko maa
	vuonna 2019	vuonna 2021	vuonna 2019	vuonna 2021
väh. tunnin päivässä liikkuu	24 %	27 %	22 %	24 %

Joka kymmenes humaltuu kuukausittain ja käyttää tupakkatuotteita

Tosi humalaan juovien osuus oli Laihialla noin 10 % (Vaasa 10,8, Pohjanmaa 11,2 ja koko maa 8,9). Päivittäin jotain tupakkatuotetta käyttävien yläkoululaisten osuus oli verrokkeja suurempi (Laihia 10,3 %; Vaasa 8,9 ja koko maa 7,6). Lukiolaisten vastauksissa ei tupakointi tullut lainkaan esille, kun taas verrokeilla prosenttiosuudet Vaasa 8,1 ja koko maa 4,7. Laskusuunnassa oli huolta herättävä päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttö ja rahapelaaminen yläkoulu- (6,6 %) ja lukioikäisillä (2,4 %) vastaajilla.

8.–9.-luokkalaisten kokemuksia	Laihia	Laihia	koko maa	koko maa
	vuonna 2019	vuonna 2021	vuonna 2019	vuonna 2021
käyttää tupakkatuotetta päivittäin	10 %	10 %	9 %	8 %
ei käytä alkoholia	64 %	65 %	61 %	65 %
humalassa väh.kerran/kk	10 %	10 %	10 %	9 %

Kouluruoka ja aamiainen jää usein syömättä

Viidesosa yläkoulun ja lukion vastaajista ei syö aina koululounasta, mikä oli verrokkeja parempi tulos (Vaasa yk 33 %/ lukio 25%, Pohjanmaa yk 30 %/ lukio 25 %, koko maa yk 34 %/ lukio 30%). Kun tähän liittyy vielä sen, että noin neljännes alakoululaista ja yli 40 % yläkouluikäisistä vastaajista ei aina syö aamupalaa, voidaan kysyä, mikä on energiataso opiskeluun.

8.-9.-luokkalaisten kokemuksia	Laihia	Laihia	koko maa	koko maa
	vuonna 2019	vuonna 2021	vuonna 2019	vuonna 2021
ei syö aina aamupalaa	37 %	44 %	41 %	41 %
ei syö aina koululounasta	18 %	20 %	37 %	34 %

Väkivallan kokemuksia

Vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa oli vuoden aikana kokenut 4. ja 5. luokan oppilaista 13,2 % (2019 8,6 %), yläkoulun vastaajista 9,4 % (2019 13 %) ja lukiolaisista 7,1 % (2019 6,1 %). Kaikissa ikäryhmissä luvut olivat pienempiä kuin verrokeilla, mutta siitä huolimatta määrät ovat huolettavia.

Lähes kaikilla on joku harrastus

Alakouluikäistä vastaajista 84%:lla harrastaa jotain vähintään yhtenä päivänä viikossa ja hieman yllättäen luku on vielä korkeampi yläkoululaisilla (97%). Toisaalta vain alle kolmannes heistä vastaa vapaa-ajalla olevan jotain kiinnostavaa tekemistä.

8.-9.-luokkalaisten kokemuksia	Laihia	Laihia	koko maa	koko maa
	vuonna 2019	vuonna 2021	vuonna 2019	vuonna 2021
kiinnostavaa vapaa-ajan toimintaa	28 %	31 %	31 %	31 %
väh.yksi harrastus viikossa	94 %	97 %	96 %	96 %

Avun saamisen kokemus

Eniten (yli 90 %) nuoret kertovat saaneensa apua terveydenhoitajalta ja seuraavaksi eniten kuraattorilta ja opettajilta (yli 70 %). Nuorista 4–14 % vastaa, ettei ole päässyt opiskeluhoillon palvelujen piiriin yrityksistään huolimatta.

Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa koki 10,9 % 8. ja 9. luokkalaisista verrokkeja enemmän (Vaasa 10,1, Pohjanmaa 10 ja koko maa 7,9). Lukion 1. ja 2. luokkalaisten osalta tilanne oli parempi 4,7 % (Vaasa 8,2, Pohjanmaa 7,2 ja koko maa 6,4).

Poissaolot ja niihin puuttuminen

Laihian yhtenäiskoulussa on vuonna 2022 päivitetty poissaoloihin puuttumisen mallia. Poissaolojen tuntirajat ovat 30 h, 60 h, 80 h ja 120 h. Näiden täyttyessä luokanopettaja/ -valvoja keskustelelee oppilaan kanssa ja on yhteydessä huoltajiin. Tarvittaessa hän konsultoi oppilashuoltoa tai kutsuu asiantuntijaryhmän koolle sekä merkitsee toimenpiteen Wilmaan.

Huolta herättäviin poissaoloihin (huoltaja ei selvitä poissaoloja tai poissaolot ovat usein toistuvia yksittäisiä sairauspäiviä, kesken koulupäivää poistumisia tai aamumyöhästymisiä) puututaan heti jo ennen ensimmäisen poissaolorajan täyttymistä. Luokanopettaja/ -valvoja keskustelelee asiasta oppilaan kanssa ja on yhteydessä huoltajiin. Oppilashuoltohenkilöstöä konsultoidaan matalalla kynnyksellä.

Näistä toimintatavoista huolimatta poissaoloja on varsinkin vuosiluokilla 1–9 paljon. Alakoulun puolella on yksittäisiä runsaasti poissaolevia oppilaita.

Poissaolojen määrä

Laihian yhtenäiskoulun vuosiluokilla 7–9 lukuvuonna 2021-2022

poissaolotunnit	oppilasmäärä
alle 30 h	28 opp.
30–59 h	57 opp.
60–79 h	35 opp.
80–119 h	73 opp.
120–149 h	34 opp.
150–200 h	40 opp.
201 h-	24 opp.

Huomionarvoista on, että lähes 30 % yläkoulun oppilasta ylitti 120 h ”hälytysrajan” eli olivat poissa koulusta yhteensä yli neljän kouluviikon tunnit. Toki pitää muistaa se, että poissaoloja on lisännyt osaltaan korona-aika, jolloin oli ohjeena olla flunssaoireisena matalalla kynnyksellä jäädä kotiin.

Yläkoululla oli käytössä kaikki yhtenäiskoulussa sovitut poissaoloihin puuttumisen mallit. Lisäksi käytössä oli monia pedagogisia ratkaisuja: mm. erityisopetus/pienluokkaopiskelu, siirtyminen vuosiluokkiin sitomattomaan opiskeluun, pienluokkaopiskelu, lyhennetyt koulupäivät. Joissain tapauksissa on tarvittu myös erikoissairaanhoidon tukea ja osastojaksoja.

Poissaoloihin liittyvä problematiikka on tiedostettu myös valtakunnan tasolla. Kansallisen arviointikeskus Karvin tutkimuksen mukaan opetuksen järjestäjillä ja kouluilla ei ole riittävän ennakoivia ja tehokkaita toimenpiteitä oppilaiden poissaolojen seuraamiseksi ja niihin puuttumiseksi eikä myöskään yhteistyötä kodin kanssa ole riittävästi. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimenpideohjelma ”Sitouttava kouluyhteistyö” on pilotoimassa mallia poissaoloihin puuttumisessa ja niiden ennaltaehkäisemisessä. Tästä on tulossa valtakunnallista täydennyskoulutusta lukuvuoden 2023–2024 aikana. Laihialta tullaan osallistumaan täydennyskoulutukseen.

Perusopetuslakiin § 26 on tulossa muutos 1.8.2023 poissaoloihin liittyen. Muutoksen keskeinen sisältö: jatkossa opetuksen järjestäjän tulee myös ennaltaehkäistä ja puuttua poissaoloihin suunnitelmallisesti. Laihialla seurataan edelleen poissaoloja ja kehitetään poissaoloihin puuttumista.

Vanhempainyhdistykset

Kaikissa Laihian perusopetuksen yksiköissä toimii vanhempainyhdistys, jotka omalta osaltaan auttavat kasvatustyön tukemisessa.

Opiskeluhoolto

Opiskeluhoollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki § 3).

Opiskeluhoiltoa toteutetaan ennaltaehkäisevänä ja koko oppilaitosyhteisöä tukevana monialaisena yhteisöllisenä ja yksilökohtaisena oppilashuoltona oppilaiden ja heidän huoltajiensa, opetus-, sosiaali- ja terveystoimen ja muiden tahojen (palveluverkoston) kanssa. Opiskeluhoiltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus. Opiskeluhoillon tulisi olla ensisijaisesti ennaltaehkäisevää, mutta nykyisillä niukoilla resursseilla sitä tavoitetta ei Laihialla (aina) saavuteta.

Opiskeluhoillon tavoitteena on:

Opiskeluhoilto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä.

Opiskeluhoillon periaatteena on kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen kaikissa opiskeluhoollollisissa asioissa. Huolenaiheisiin halutaan etsiä yhdessä ratkaisuja sekä oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa.

Koulujen, oppilaitosten ja opiskelijoiden arjessa toteutuva opiskeluhoilto muodostuu kokonaisuudesta, jossa järjestämisvastuu kuuluu sekä koulutuksen järjestäjälle että hyvinvointialueelle. Koulutuksen järjestäjä on vastuussa opiskeluhoillon kokonaisuuden suunnitelmallisesta toteuttamisesta.

(Opiskeluhollossa järjestäminen, Kuntaliiton julkaisu)

Opiskeluhollossa kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut

Laihian yhtenäiskoulu aloitti 1.8.2015. Yhtenäiskoulu muodostuu kuudesta 1–6 vuosiluokkien yksiköstä ja yhdestä vuosiluokkien 7–9 yksiköstä. Perusopetuksen oppilasmäärä on noin 1100 (syyskuu 2022).

Laihian lukio toimii paikkakunnan ylioppilastutkintoon johtavana yleislukiona. Laihian lukiossa opiskelee noin 160 opiskelijaa kahdessa sarjassa. Lukio toimii Laihian koulukeskuksen yhteydessä. Valtaosa Laihian lukion henkilökunnasta on yhteistä perusopetuksen kanssa, ja useimmissa tapauksissa opiskelijat ovat opettajille ja muulle henkilökunnalle entuudestaan tuttuja perusopetuksen kautta. Suurin osa Laihian lukion opiskelijoista asuu paikkakunnalla. Muutamia opiskelijoita asuu Vaasassa ja kulkee sieltä käsin koulussa.

Opiskeluhollossa palvelut

Kunta on vastuussa opiskeluhollossa kokonaisuuden suunnitelmallisesta toteuttamisesta. Opiskeluhoito järjestetään yhteistyössä hyvinvointialueen opiskeluhoitopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa siten, että opiskeluhollossa muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus.

Opiskeluhollossa palvelut, eli psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskelu-terveydenhoito, ovat olleet vuoden 2023 alusta lukien Pohjanmaan hyvinvointialueen järjestämisvastuulla.

Laihian kunnan opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan oppilashoitopalvelut ja vastuut. Suunnitelmaa päivitetään suhteessa alueelliseen opiskeluhoitosuunnitelmaan. Opiskeluhollossa suunnitelma: <https://www.laihia.fi/files/5828/Opiskeluhollossa suunnitelma 2022 Laihia.pdf>

Psykologi- ja kuraattoripalvelut siirtyivät vuoden 2023 alusta hyvinvointialueelle. Koulukuraattorien ja psykologien työkenttä on esiopetuksesta perusopetukseen ja lukioon saakka. Opiskeluhuollon kuraattorin ja psykologin henkilöstömitoitus on sitova ja lakisääteinen. Yhtä kuraattoria kohden saa olla enintään 670 opiskelijaa ja yhtä psykologia kohden enintään 780 opiskelijaa. Mitoitus määritellään hyvinvointialueen tasolla, ei koulu- tai oppilaitoskohtaisesti. Laskennallisesti Laihia tarvitsee kaksi kuraattoria ja lähes kaksi psykologia. Syksyn 2022 aikana käytettävissä oli kaksi kuraattoria, mutta psykologipalvelut olivat hyvin vajavaisia: vain yhtenä päivänä viikossa tukikäyntejä tarjoava psykologi ja toinen tutkimuksia tekevä ostopalvelupsykologi. Psykologien rekrytointi on erittäin haastavaa, eikä avoimena oleviin virkoihin ole saatu tekijöitä.

Psykologi- ja kuraattoripalvelut tulee lain mukaan järjestää määrääjässä. Opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun opiskelija on tätä pyytänyt. Kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä.

Opiskelijalla on oikeus myös terveydenhuoltolain mukaiseen koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa toteuttavat terveydenhoitaja ja lääkäri. Kouluterveydenhoitajia on koko yhtenäiskoulussa ja lukiossa yhteensä kolme, joista kaksi on kokopäiväistä ja yksi 4 pv/vko.

Terveydenhoitaja on pienemmissä kouluissa kerran viikossa (joka toinen viikko Isokylässä) ja isommissa kouluissa päivittäin (yläkoulu/lukio) tai useampana päivänä viikossa (Kirkonkylä, Rauhala, Perälä).

Koululääkäri on tavoitettavissa laajojen terveystarkastusten yhteydessä 1., 5. ja 8.luokalla sekä lukion 2. vuoden aikana ja tarpeen mukaan muulloinkin terveydenhoitajan kautta.

Esiopetuksen oppilaat käyvät / ovat käyneet huoltajiensa kanssa lastenneuvolassa täyttäessään 6 vuotta. Esiopetusvuoden aikana lastenneuvolapalveluja voidaan käyttää tarvittaessa laajemminkin. Kouluterveydenhoitajalla lapset käyvät pääsääntöisesti kesällä kouluun siirtyessään. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekee tarvittavat lähetteet koulupsykologille. Koulukuraattoriin perheet voivat olla myös itse yhteydessä.

Palveluiden käyttö

Perusterveydenhuollon lastenneuvolakäyntejä Laihialla oli tuhatta 0–7-vuotiasta kohti hiukan enemmän kuin Vaasassa, mutta Pohjanmaata ja koko maata vähemmän (Laihia 2811; Vaasa 3005; Pohjanmaa 2771; koko maa 2880). Kouluterveydenhuollon osalta käynnit olivat 1762 käyntiä/ 1000 7–18 -vuotiasta kohti (Vaasa 1541; Pohjanmaa 1767 ja koko maa 1686).

Mielenterveyden häiriöiden vuoksi 0–16 -vuotiaiden sairaalahoitoa saaneiden osuus oli verrokkeja suurempi 145,7 hoitopäivää / 1000 saman ikäistä kohti (Vaasa 105,8, Pohjanmaa 100,7 ja koko maa 101,8). Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien 16–24 -vuotiaiden prosenttiosuus vastaavan ikäisestä väestöstä oli 1,0 % ja verrokkien tasoa (Vaasa 0,8; Pohjanmaa 1; koko maa 1,2).

Kelan kuntoutusrahaa voi saada 16–19-vuotias, jos työ- tai opiskelukyky tai mahdollisuus valita ammatti tai työ on heikentynyt sairauden tai vamman vuoksi tai jos nuori tarvitsee erityisiä tukitoimia, jotta voi opiskella tai osallistua muuhun työllistymistä edistävään kuntoutukseen. Kuntoutusrahan 16–19 -vuotiaiden saajien määrä 1000 vastaavan ikäistä kohti oli 67,4 ja edelliskerrasta liki tuplaantunut. Lisäksi saajia oli enemmän kuin verrokeilla (Pohjanmaa 42,2; Vaasa 44,8; koko maa 54,4).

Eriyiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 16–24 -vuotiaita suhteessa 1000 vastaavan ikäiseen oli vuonna 2021 hiukan enemmän kuin verrokeilla (Laihia 9,3, Pohjanmaa 6,5, Vaasa 6,5 ja koko maa 7,5). Lääke on erityiskorvattava, jos sille on hyväksytty erityiskorvattavuus edellyttäen, että lääkettä käytetään lääketieteellisin perustein vaikeaksi ja pitkäaikaiseksi arvioitavan sairauden hoidossa.

Yhteisöllinen opiskeluhoolto ja sen toimintatavat

Hyvinvointialueen myötä yhteistyön varmistamiseksi koulutuksenjärjestäjien ja hyvinvointialueen välillä on lakiin määritelty velvoite alueellisen yhteistyöryhmän muodostamisesta ja tehtävistä. Hyvinvointialueen on yhdessä alueensa kuntien kanssa muodostettava **alueellinen opiskeluhoollon yhteistyöryhmä**. Alueellisen yhteistyöryhmän keskeisin tehtävä on valmistella alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma ja seurata sen toteutumista.

Opiskeluhoollon monialainen **kuntakohtainen ohjausryhmä** vastaa opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Ohjausryhmässä työskentelee sivistysjohtaja, *terveys- ja hyvinvointijohtaja*, varhaiskasvatusjohtaja, virkarehtoritiimi, oppilaanohjaaja (yk ja lukio), vastaava kouluterveydenhoitaja, koulukuraattorit, esiopetuksen esimies, koulupsykologi(t) *mahdollisuuksien mukaan* ja nuorisotoimen edustaja sekä huoltajien edustaja. Ryhmä kokoontuu noin neljä kertaa vuodessa toisen apulaisrehtorin kutsumana. Kuka tahansa ohjausryhmän jäsenistä voi tuoda asian käsiteltäväksi yhteiseen palaveriin.

Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä on yksikkökohtainen ryhmä. Se vastaa koulun yhteisöllisestä opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen.

Yhteisölliseen opiskeluhooltoryhmään kuuluvat:

- johtava/apulaisrehtori/vararehtori
- erityis(luokan)opettaja(t)
- luokanopettajat/aineenopettajat/esiopetuksen opettajat tai osa heistä yksikkökohtaisen päätöksen perusteella
- terveydenhoitaja, koulukuraattori, koulupsykologi
- yläkoulussa ja lukiossa opinto-ohjaaja
- vanhempien edustaja
- oppilasedustaja(t)

Ryhmään voidaan kutsua myös sosiaalitoimen edustaja tai muita edustajia.

Yhteisöllisen opiskeluhooltoryhmän kutsuu koolle virkarehtori/esiopetuksen esimies, joka myös johtaa ryhmän toimintaa. Lukuvuosisuunnitelmaan kirjataan yksiköittäin myös yhteisöllisen opiskeluhoollon suunnitelma.

Yhteisöllinen opiskeluhooltoryhmä kokoontuu vähintään 1–2 kertaa lukuvuodessa. Kokouksista kirjoitetaan muistiot. Ryhmässä käydään läpi yleisesti yksikön kokonaistilannetta ja oppilasryhmien hyvinvointia ja mietitään toimintatapoja. Apuna tässä voidaan käyttää esim. huoltajilta, oppilailta sekä sidosryhmiltä saatavaa palautetta. Palautetta voidaan kerätä esim. vanhempainilloista, oppilaskunnista tai erilaisin kyselyin (mm. kiusaamiskyselyt).

Oppilaiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä opiskeluhoollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Ryhmän tulisi miettiä, miten kouluyhteisön yhteenkuuluvuutta, huolenpitoa ja avointa vuorovaikutusta voidaan parantaa. Parhaimmillaan osallisuutta lisäävät toimintatavat ennaltaehkäisevät ongelmia, niiden varhaista tunnistamista ja tuen järjestämistä.

Huoltajat voivat osallistua yhteisölliseen opiskeluhooltoon myös vanhempainyhdistyksien kautta. Vanhempainyhdistykset tukevat koulutyötä omalta osaltaan ja voivat olla mahdollistamassa esim. välinehankintoja, retkiä ja muuta virkistystoimintaa. Vanhempainyhdistyksessä on mukana opettajajäsen, joten tiedonkulku vanhempainyhdistyksestä kouluun ja toisinpäin on sujuvaa.

Oppilaat pääsevät vaikuttamaan yhteisölliseen opiskeluhoitoon oppilaskunnan hallituksen toiminnan kautta ja olemalla läsnä yhteisöllisen oppilashuollon palaverissa.

Yhteisöllisessä opiskeluhoitossa hyödynnetään koulun ulkopuolisia lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä tahoja, kuten poliisia, sosiaali- ja nuorisotoimea ja seurakuntaa. Ohjausryhmässä on mukana sekä sosiaali-että nuorisotoimen edustaja, joten opiskeluhoollollinen yhteistyö on sitäkin kautta säännöllistä ja vaikuttaminen mahdollista.

Lastensuojelun tarve Laihialla

Lastensuojeluilmoitusten määrä kasvoi neljässä vuodessa yli kaksinkertaiseksi: vuoden 2015 71 ilmoituksesta vuoden 2019 184 ilmoitukseen ja vakiintui yli sadan ilmoituksen tasolle. Huostassa olleita 0–17 -vuotiaita oli verrokkeja vähemmän, samoin kodin ulkopuolelle sijoitettuja. Perhetyöpalveluiden käyttö – tai saatavuus – on viime vuosina ollut vähäistä.

Lastensuojelun tilastoja

0-17 –vuotiaiden huostaanotot ja kiireelliset sijoitukset, LS-ilmoitukset %	2019	2020	2021
Huostaanotot tai kiireelliset sijoitukset	0,7	0,7	0,3
Lastensuojelun avohuollon asiakkaat	2,7	2,5	2,4
Lastensuojeluilmoitusten määrä	184	120	107
Lapsiperheitä perhetyöpalveluissa % perheistä	1,0	1,0	1,8

Psykiatrisen hoidon tarve kasvussa

Kasvatus- ja perheneuvonnassa alle 18-vuotiaitten asiakkaitten määrä oli vuonna 2021 vain 10 asiakasta 1000 saman ikäistä kohti (Vaasa 35; Pohjanmaa 36; koko maa 70), mutta raskaamman hoidon tarve oli kasvussa: lastenpsykiatrian avohoitokäynnit 1000 vastaavan ikäistä kohti 348,2 (Vaasa 348,3; Pohjanmaa 263,6; koko maa 379,8), ja nuorisopsykiatrian avohoitokäyntien määrä 816,4 (Vaasa 769,6, Pohjanmaa 803,5 ja koko maa 1262,2). Alle 16-vuotiaiden osalta psykiatrian laitoshoitopäiviä Laihialla oli muita enemmän 145,7 (Vaasa 105,8, Pohjanmaa 100,7 ja koko maa 101,8).

Rikoksista tuomittuja vähemmän kuin verrokeilla

Alioikeuksissa tuomittuja 15 vuotta täyttäneitä oli 2020 Laihialla verrokkeja vähemmän 5,8 1000 vastaavan ikäistä kohti (Pohjanmaa 7,3, koko maa 10,5 ja Vaasa 10,6) ja määrä on laskussa. Rikoksesta syyllisiksi epäiltyjä 15–17 -vuotiaita 1000 vastaavan ikäistä kohti oli 2021 Laihialla 76,9 (koko maa 77,5, Pohjanmaa 81,9 ja Vaasa 120,4). Myös 18–20 -vuotiaiden kohdalla rikoksesta syyllisiksi epäiltyjä oli huomattavasti vähemmän kuin verrokeilla Laihia 80,2 (Pohjanmaa 124,9, koko maa 135,3 ja Vaasa 142).

Hyvinvointitarpeet

Hyvinvointialueen kuntayhtymän muodostumisen myötä kunnalle on syntynyt uusi kumppani palvelujen toteuttamiseen. Sote-uudistuksen myötä hyvinvointialue on aloittanut toimintansa vuoden 2023 alussa. Toiminnan häiriötön jatkuvuus ja palvelujen saumattomuus edellyttää yhteisiä rakenteita, joista hyvinvointialue ja kunta vastaavat yhteisvastuullisesti. Lasten, nuorten ja perheiden toimenpidekokonaisuudet muodostuvat toimenpiteistä, jotka sisältyvät *alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan*.

Saatavilla olevien tilastojen analyysistä sekä hyvinvointialueen lasten ja nuorten palveluista vastaavien henkilöiden, alueen sivistystoimen johtajien ja kunnan terveyttä ja hyvinvointia edistävästä toiminnasta vastaavien henkilöiden kanssa käydyissä keskusteluissa on noussut esiin toistuvia *huolia lasten ja nuorten henkisestä hyvinvoinnista, neuropsykiatrisista häiriöistä kärsivien lasten ja nuorten palvelujen tarpeesta sekä toimivan opiskeluhuollon tärkeydestä*.

Laihialla paikallisesti näkyvät samat huolet kuin alueellisestikin. *Opiskeluhoollon ohjausryhmässä ja erityisopettajien keskusteluissa nousee vahvasti esille tarve saada lisää oppilas- ja opiskeluhoollon tukea lasten ja nuorten koulunkäyntiin*. Ongelmat näkyvät erityisesti lisääntyneinä koulupoissaoloina ja erilaisina psyykkisinä oireina. Koulukiusaamisen vastaista toimintaa ei myöskään sovi unohtaa.

Hyvinvointitavoitteet

Terveyden ja terveellisten elintapojen edistäminen

Hyvinvointialueen palvelustrategian toimenpidekokonaisuudet		
Kehitetään yhteisiä, ennaltaehkäiseviä toimintamalleja suunterveyden ongelmien ehkäisyyn	Tarjotaan kaikille lapsille mahdollisuus maksuttomaan ja matalan kynnyksen harrastukseen	Kehitetään yhteisiä, terveellisiä ravitsemus- ja liikkumistapoja edistäviä toimintamalleja lapsille, nuorille ja perheille

Konkreettisia toimenpiteitä:

- Jatketaan maksuttomien harrastusmahdollisuuksien edistämistä esim. valtioavusteisen kerhotoiminnan kautta. Tiedotetaan kerhotoiminnasta kootusti kunnan kotisivuilla.
- Otetaan perusopetuksen monialaisen oppimiskokonaisuuden teemaksi terveelliset elämäntavat.
- Tarjotaan yläkoulu- ja lukioikäisille mahdollisuus puuroaamiaiseen ja/tai terveelliseen välipalaan.
- Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa:
 - Lisätään ryhmäopetusta suunterveydestä ja jalkautetaan valistusta koulun arkeen esim. hammashoitajien / suuhygienistien vierailujen muodossa
 - Lisätään terveydenhuollon ammattilaisten ennaltaehkäisevää valistustyötä terveellisistä elintavoista.
 -

Mittarit: Kouluterveyskysely, laaditut toimintamallit, maksuttomien harrastusten määrä

Vastuu: Sivistyspalvelut, sosiaali- ja terveystyö, opiskeluhoolto.

Mielenterveyden edistäminen ja päihteiden väärinkäytön ennaltaehkäisy

Hyvinvointialueen palvelustrategian toimenpidekokonaisuudet		
Yhteiset toimintamallit päihteiden väärinkäyttöä ehkäisevää työtä varten	Tarjotaan tukea vanhemmuuteen lapsen kasvun aikana matalan kynnyksen toiminnan, tiedon levittämisen ja kolmannen sektorin verkostoinnin kautta	Tuetaan lasten ja nuorten psyykkistä hyvinvointia lisäämällä heidän, huoltajien ja henkilöstön osaamista mielenterveydestä. Otetaan käyttöön ennaltaehkäiseviä toimintamalleja omassa toiminnassa sekä tarjotaan matalan kynnyksen toimintaa yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa.

Konkreettisia toimenpiteitä:

- Jatketaan varhaiskasvatus-, esi- ja perusopetuksessa tunne- ja turvataitojen opettamista.
- Järjestetään teemavanhempainiltoja ja vanhempien vertaisryhmiä yhdessä muiden toimijoiden kanssa.
- Laaditaan yhteiset toimintamallit päihteiden väärinkäytön ennaltaehkäisemiseksi. Lisätään valistusta lapsille ja nuorille.
- Jatketaan kiusaamiskyselyn tekemistä vuosittain kaikille perusopetuksen oppilaille. Sopu-tiimien toiminta jatkuu.

Mittarit: Kouluterveyskysely, kiusaamiskysely, laaditut toimintamallit, osaamista lisäävät koulutukset ja tahtumat

Vastuu: Sivistyspalvelut, sosiaali- ja terveystyö, opiskeluhoolto.

Toimintakyvyn edistäminen ja ylläpitäminen

Hyvinvointialueen palvelustrategian toimenpidekokonaisuudet	
Koulupoissaolojen ennaltaehkäisy Syrjäytymisen ennaltaehkäisy	Toimintamalli opiskelijoille, jotka tarvitsevat tukea siirtymässä koulutuksen toiselle asteelle

Konkreettisia toimenpiteitä:

- Rekrytoidaan yläkouluun/lukioon uutena työntekijänä ns. koulukoutsi, joka tukee oppilaiden koulunkäyntiä ja tekee yhteistyötä myös huoltajien, oppilashuollon ja koulun henkilökunnan kanssa. Pyritään saamaan koulukoutsi pysyväksi voimavaraksi kuntaan.
- Osallistutaan Sitouttava kouluyhteistyö –koulutuksiin lukuvuoden 2023-2024 aikana ja otetaan uudet toimintamallit käyttöön poissaolojen vähentämiseksi. Etsitään erityisesti ennaltaehkäiseviä toimintatapoja poissaolojen vähentämiseksi.
- Koulunkäynnin ohjaajien resurssointi riittävälle tasolle myös ylemmillä vuosiluokilla.
- Vaikuttaminen kulkuyhteyksiin, jotta toiselle asteelle siirtyminen mahdollistuisi helpommin
- Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa:

- Tavoitteena tulisi olla kaksi kokoaikaista psykologia ja vähintään kaksi kuraattoria Laihialle. Ellei tähän resurssointiin päästä, tulee vakavasti pohtia muita tukimuotoja, mm. psykiatrisen sairaanhoitajan tukea koulupäivään tai kuraattoriresurssin lisäämistä.

Mittarit: Kouluterveyskysely, koulupoissaolojen seuranta, toimintamalli

Vastuu: Sivistyspalvelut, sosiaali- ja terveyspalvelut, yhteisöllinen opiskeluhoito, toisen asteen oppilaitokset.

Osallisuus ja turvallisuuden edistäminen

Hyvinvointialueen palvelustrategian toimenpidekokonaisuudet		
Kehitetään yhdenvertaisia, matalan kynnyksen palveluja, jotka edistävät turvallisuuden tunnetta, esim. toimivaa ja moniammatillista koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa, kiusaamisen vastaista työtä. Ennaltaehkäistään parisuhteissa ja perheissä esiintyvää väkivaltaa.	Edistetään keskinäistä kulttuurista ymmärrystä	Osallisuussuunnitelma lasten ja nuorten äänten esille nostamiseen hyvinvointialueella ja kunnissa

Konkreettisia toimenpiteitä:

- Jatketaan tunne- ja turvataitojen opettamista varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa.
- Jatketaan kiusaamiseen puuttuvaa Sopu-toimintaa perusopetuksessa.
- Kehitetään matalan kynnyksen koulukoutsi-työtä ja lisätään perusopetuksen ja nuorisotoimen yhteistyötä koulupäivän aikana.
- Jatketaan nuorisovaltuuston toimintaa.
- Perustetaan lapsiparlamentti Laihialle.

Mittarit: Kouluterveyskysely, kiusaamiskysely, uudet toimintamallit, osallisuussuunnitelma

Vastuu: Sivistyspalvelut, sosiaali- ja terveyspalvelut, yhteisöllinen opiskeluhoito.

Lähteet:

Verkkosivusto: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset>

Verkkosivusto: <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2022/2210-opiskeluhoollon-jarjestaminen-2023>

Laihian opiskeluhoollon suunnitelma

Houni, Pia & Isto Turpeinen & Johanna Vuolasto 2020. Taidetta! Kulttuurihyvinvoinnin käsikirja. Taiteen edistämiskeskus (TAIKE). Helsinki.

Idström, Anna 2016. Kirjastojen hyötyvaikutukset tutkimusten valossa. Teoksessa N. Sandelius (toim.) Hyötyä, taitoa, elämyksiä – kirjastojen vaikuttavuuden ulottuvuuksia. Kuntaliitto, Helsinki, 23–42. Hakupäivä 9.2.2023. Verkossa: file:///C:/Users/l%C3%B6yt%C3%B6ra/Downloads/1727-kirjastot_sisalto_ebook-2016.pdf

Lasten ja nuorten terveys BETA. Kouluterveyskyselyn ja FinLapset-rekisteriseurannan tuloksia. Haettu 9.2.2023. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Verkossa: https://public.tableau.com/app/profile/eetu.ervasti/viz/LastenjanuortenterveysjahyvinvointiBETA/Navigointisivu_1#1

Kouluterveyskyselyn tulokset alueittain 2021. Tilastokeskus. Haettu: 9.3.2023. Verkossa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset#alueittain>